

PÓLSUCHE ODSIARCZANIE GAZÓW SPALINOWYCH Z TRANSPORTEM PNEUMATYCZNYM SORBENTU

MOKROSZ Wojciech, HEHLMANN Jan
Politechnika Śląska, Katedra Budowy Aparatury Chemicznej i Procesowej
BANDROWSKI Jan
Politechnika Śląska, Instytut Inżynierii Chemicznej i Procesowej.

STRESZCZENIE

Przeprowadzono, na pilotowej instalacji badania odsiarczania spalin metodą pólsuchą z wykorzystaniem transportu pneumatycznego sorbentu. Uzyskane wyniki pozwoliły na zaprojektowanie i przebadanie instalacji wielkolaboratoryjnej do kompleksowego oczyszczania spalin z zanieczyszczeń gazowych z wykorzystaniem wpływu istotnych parametrów procesowych..

1. WPROWADZENIE

Jednym z nadal aktualnych zadań ekologicznych jest kompleksowe oczyszczanie spalin z dwutlenku siarki, tlenków azotu, zanieczyszczeń organicznych i pyłów.

Kompleksowe rozwiązania w tym względzie dotyczą zwykle dużych obiektów energetycznych o ustabilizowanych warunkach eksploatacyjnych i w tych przypadkach wybór technologii oparty jest na sprawdzonych kryteriach ekonomicznych. W przypadku obiektów mniejszych głównym problemem staje się wybór metody odsiarczania. Niezwykle interesująca okazuje się metoda odsiarczania z wykorzystaniem zjawisk towarzyszących transportowi pneumatycznemu. Metoda ta posiada charakter rozwojowy i jest adresowana do licznych użytkowników kotłów małej i średniej mocy.

Mając na uwadze zasadniczy cel, jakim jest odsiarczanie spalin, należy wskazać na synergiczny, stymulujący wpływ na efektywność tego procesu takich czynników jak: burzliwość przepływu intensyfikująca dyfuzję zanieczyszczeń gazowych, zderzenia i rotacja cząstek, wpływające na

odnowę powierzchni reakcyjnej i aktywację procesów adsorpcyjnych, wyrównanie profilu temperatur oraz stężeń zanieczyszczeń i sorbentu w fazie gazowej.

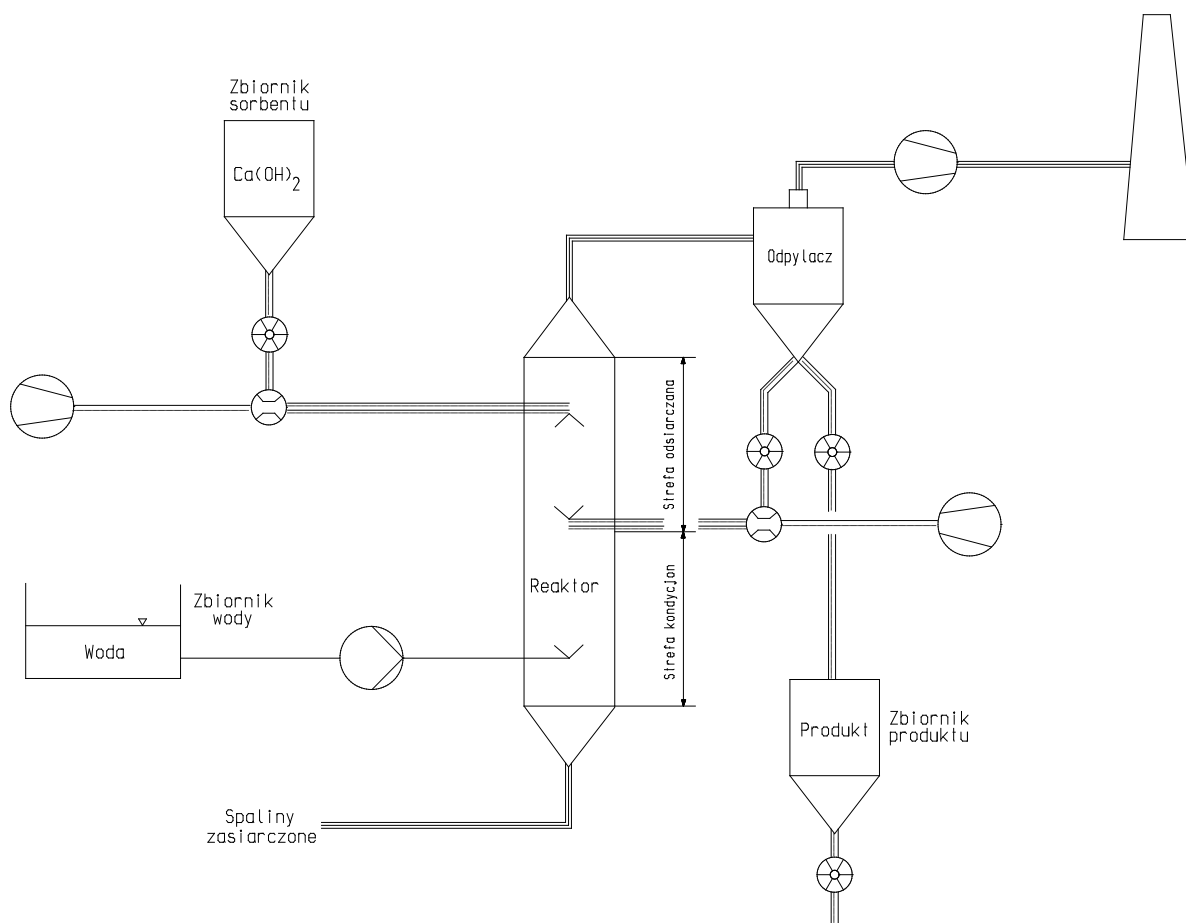
Dodatkowe efekty procesowe związane są z możliwością dozowania do reaktora aktywnego karbonizatu, który umożliwia adsorpcję dioksyn i furanów.

Celem niniejszej pracy było opracowanie zależności skuteczności odsiarczania od wybranych (mierzonych) parametrów procesowych [1,2].

2. CHARAKTERYSTYKA TECHNOLOGII

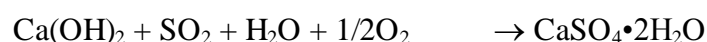
Przedmiotowa technologia odsiarczania polega na kondycjonowaniu spalin oraz ich kontaktowaniu z sorbentem w postaci wodorotlenku wapniowego ($\text{Ca}(\text{OH})_2$) utrzymywanego w cyrkulacji.

Schemat instalacji odsiarczania spalin z reaktorem pneumatycznym przedstawiono na rys.1.

Rys. 1 Schemat instalacji badawczej z reaktorem pneumatycznym.

Reaktor pneumatyczny jest zintegrowany z cyklonem lub filtrem tkaninowym. Spaliny z kotła odsysane są przez reaktor pneumatyczny i odpylacz za pomocą wentylatora, z którego odprowadzane są do komina. Procesy oczyszczania spalin przebiegają w reaktorze i urządzeniu odpylającym. W reaktorze można wyróżnić trzy strefy, w których przebiegają procesy oczyszczania spalin. Dolną część reaktora stanowi strefa kondycjonowania, w której następuje rozpylenie wody i jej całkowite odparowanie, efektem czego jest obniżenie temperatury spalin i ich nawilżenie. Powyżej znajduje się I strefa odsiarczania, zasilana sorbentem recykulowanym z urządzenia odpylającego. W górnej części reaktora znajduje się II strefa odsiarczania, zasilana przeciwwądo dozowanym sorbentem świeżym. Kwaśne składniki spalin reagują z rozpylonym sorbentem i wodą tworząc sole nieorganiczne. Sumaryczny przebieg reakcji przedstawiają równania:

Wodorotlenek wapnia reaguje również z dwutlenkiem węgla zawartym w spalinach i innymi zanieczyszczeniami, jak chlor i fluor. W wyniku tych procesów uzyskuje się stały produkt reakcji, zawierający mieszaninę siarczynu, siarczanu i węglanu wapnia z nieprzereagowanym wodorotlenkiem wapnia oraz innymi zanieczyszczeniami usuniętymi ze spalin. Produkt poprocesowy odprowadzany jest do zbiornika produktu poreaekcyjnego. Sorbent, recyrkulat i produkt poprocesowy transportowane są pneumatycznie z wykorzystaniem gorących spalin lub powietrza.

3. BADANIA DOŚWIADCZALNE I ICH WYNIKI

Badania wstępne przeprowadzono na pilotowej instalacji odsiarczania spalin zabudowanej za kotłem OP-650. Przeprowadzone badania wykazały wysoką skuteczność odsiarczania spalin oraz umożliwiły opracowanie zależności skuteczności odsiarczania od wybranych (mierzonych) parametrów procesowych. Badania dotyczyły wpływu kondycjonowania spalin i nadmiaru stechiometrycznego Ca/S. Ilościowy wpływ wymienionych parametrów na skuteczność odsiarczania, dla sorbentu w postaci Ca(OH)_2 o zawartości składnika czystego 93%, powierzchni właściwej $a=12\text{m}^2/\text{g}$ i gęstości 2252 kg/m^3 oraz spalin o zawartości SO_2 $3000\div 4250\text{ mg/nm}^3$ przedstawiono poniżej:

$$\eta = 1,628 \cdot \left(\frac{\text{Ca}}{\text{S}} \right)^{1,074} \cdot \Delta t^{-0,620}$$

gdzie:

$$\eta = \frac{c_p - c_k}{c_p} \quad \text{-skuteczność odsiarczania,}$$

c_p, c_k -stężenia SO_2 , początkowe i końcowe [mg/nm^3],

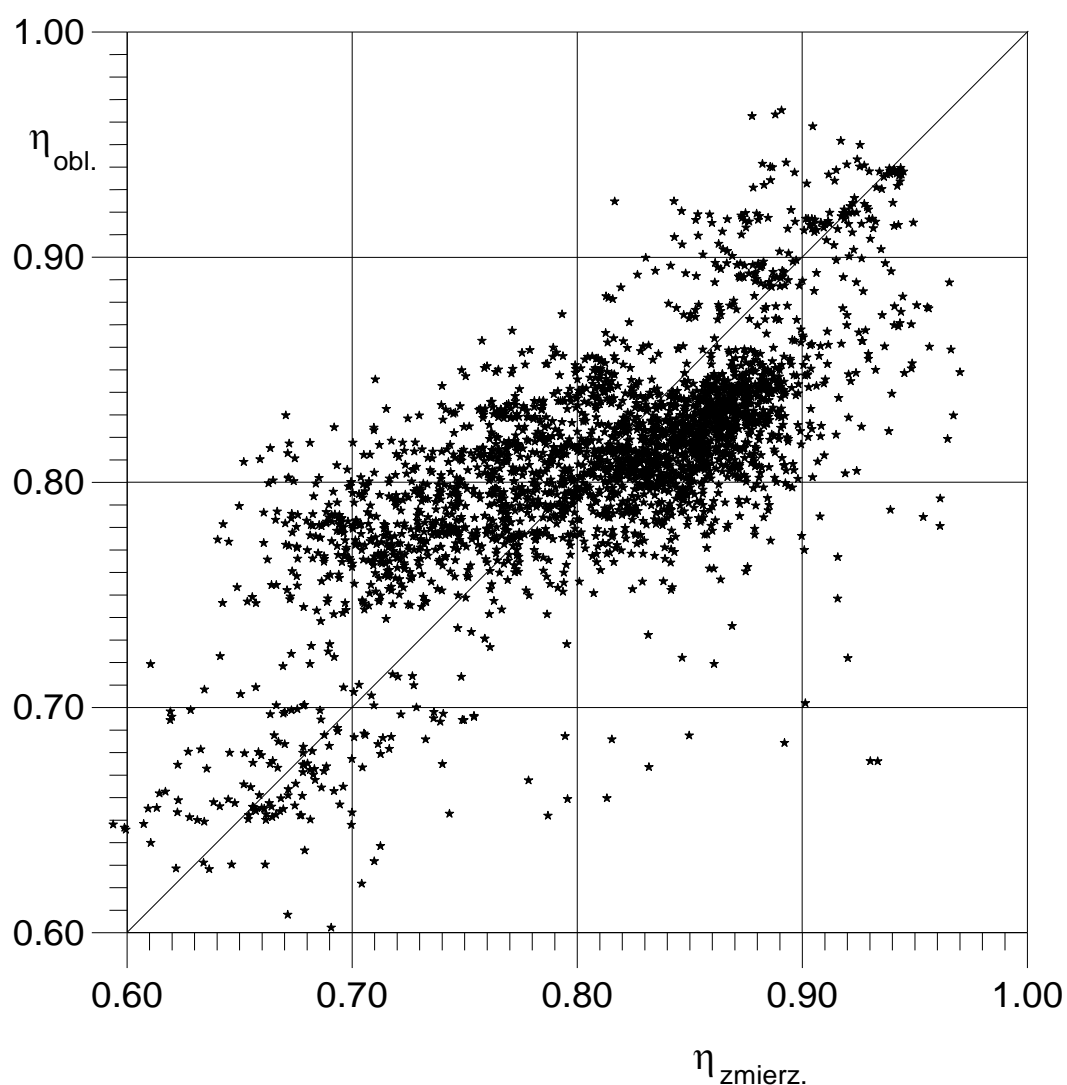
Ca/S -nadmiar stechiometryczny wyrażony jako stosunek Ca/S [mol/mol] w odniesieniu do całego strumienia SO_2 ,

Δt -różnica temperatur pomiędzy końcową temperaturą spalin i temperaturą adiabaticznego nasycenia spalin. [K].

Do opracowania równania wykorzystano 406 punktów pomiarowych.

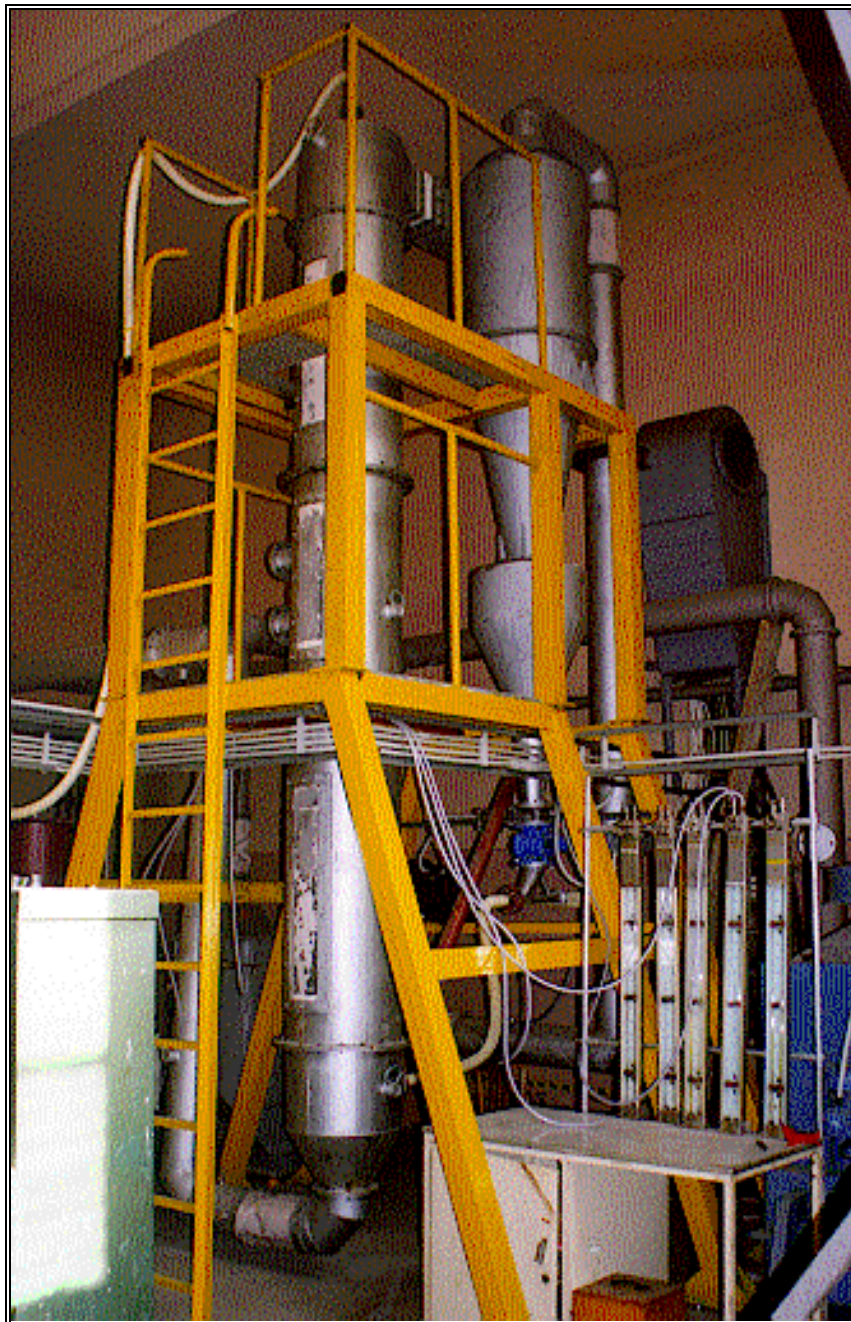
Średni błąd względny równania wynosi $\pm 11\%$

Graficzną interpretację wyników przeprowadzonego rachunku wyrównawczego przedstawiono na rys.2.

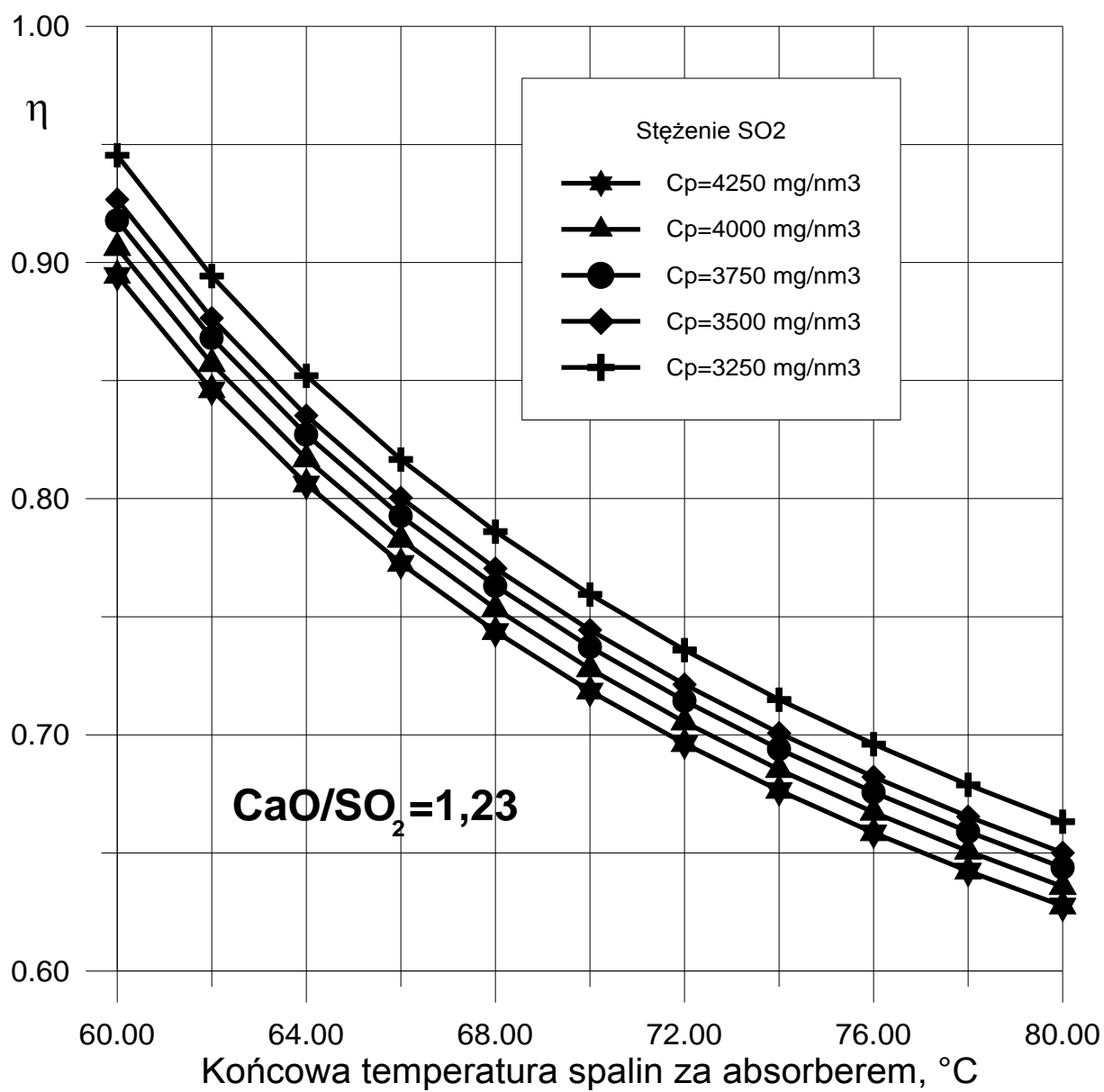

Rys.2. Graficzne porównanie zmierzonej i obliczonej skuteczności odsiarczania..

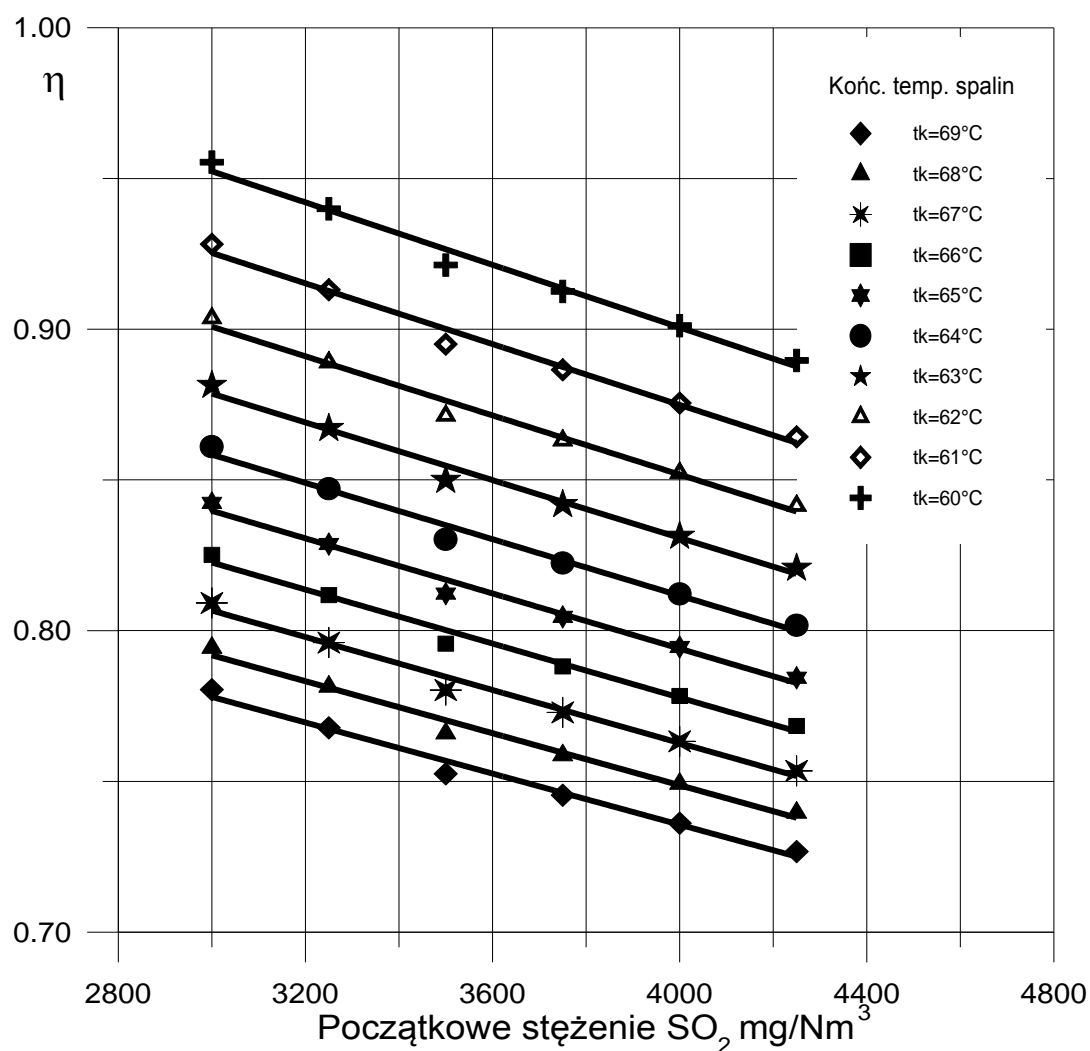
Ponieważ instalacja pilotowa umożliwiła przebadanie wpływu jedynie dwóch parametrów, wspólnie z RAFAKO S.A. zaprojektowano i wybudowano instalację wielkolaboratoryjną (rys.1 i fot.1), na której przeprowadzane są obecnie badania poszerzające, obejmujące parametry procesowe związane z przepływem mediów przez reaktor, procesami odparowania kropli, absorpcji, adsorpcji i odpylania. Wybrane wyniki badań przedstawiono na wykresach (rys.3 i rys.4).

Fot.1 Widok wielkolaboratoryjnej instalacji odsiarczania spalin z reaktorem pneumatycznym.

Rys.3. Wpływ końcowej temperatury spalin na skuteczność odsiarczania w zależności od stężenia początkowego SO₂

Rys.4. Wpływ stężenia początkowego SO₂ w spalinach na skuteczność odsiarczania w zależności od końcowej temperatury spalin.

4. PODSUMOWANIE

Jak się okazało, przedmiotową instalacja charakteryzuje się bardzo dobrymi wskaźnikami techniczno-ekonomicznymi. W trakcie badań uzyskano skuteczności odsiarczania na poziomie ok. 70÷90%. Na szczególną uwagę w ocenie instalacji zasługują: niskie zużycie sorbentu, niskie zużycie energii i brak konieczności stosowania sprężonego powietrza.

Inną, bardzo ważną, zaletą tej instalacji jest jej zwarta konstrukcja. Umożliwi to zabudowę instalacji między kotłem i istniejącym aparatem odpylającym. Instalacja może pracować samodzielnie lub współdziałać z istniejącymi urządzeniami. Należy również podkreślić walory rozwojowe instalacji, tzn., że może ona być wykorzystywana klasycznie w technice spalania, gdzie paliwo stanowią zasilane oleje opałowe lub węgiel, jak również może być użyta przy utylizacji odpadów, zarówno przemysłowych jak i komunalnych. Ze względu na przeprowadzanie procesu utylizacji w wysokich temperaturach i fakt powstawania tlenków azotu, spaliny muszą zostać wcześniej

odazotowane (np. metodą SNCR). Innym walorem jest zastosowanie węzła kondycjonowania spalin, który może zostać odłączony od całej instalacji. Jest to szczególnie istotne w przypadku, gdy wymóg skuteczności odsiarczenia spalin nie przekracza 60-70% lub w przypadku oczyszczania spalin ze spalarni odpadów. Całkowite wyłączenie węzła kondycjonowania spalin pozwala uzyskać wspomnianą skuteczność oraz utrzymać temperaturę spalin wylotowych na poziomie temperatury wlotowej. Umożliwia to pominięcie dodatkowych zabezpieczeń komina.

5. WNIOSKI

Instalacja charakteryzuje się bardzo dobrymi wskaźnikami techniczno-ekonomicznymi.

1. Niskie zużycie sorbentu jest możliwe dzięki zastosowaniu wielokrotnej cyrkulacji sięgającej, nawet 99%. Nie występuje tutaj ograniczenie ilości wody potrzebnej do sporządzenia zawiesiny wapiennej, jak w metodzie DRYPAC, ponieważ sorbent podawany jest w postaci suchego proszku. Takie rozwiązanie pozwala na zmniejszenie kosztów inwestycyjnych i eksploatacyjnych i zmniejszenie ilości odpadów.
2. Niskie zużycie energii spowodowane jest znacznym ograniczeniem zużycia sprężonego powietrza do transportu pneumatycznego oraz dwuczynnikowych dysz do rozpylania zawiesiny sorbentu. Oszczędność energii wynika również z faktu, że zaprojektowana instalacja obejmuje niewielką liczbę aparatów w porównaniu z instalacjami tradycyjnymi.
3. W trakcie badań uzyskano skuteczności odsiarczania na poziomie ok. 70÷90%.

LITERATURA

- [1]. Sprawozdania z rozruchu I.O.S. BOŚ RAFAKO S.A. 1992÷1997. Prace niepublikowane (opracowania własne)
- [2]. Sprawozdanie BK-/RCh-8/98/5 pt. „Odsiarczanie gazów spalinowych w reaktorze przepływowym o pneumatycznym transporcie sorbentu”. Katedra Budowy Aparatury Chemicznej i Procesowej Politechniki Śląskiej, 1998.

SUMMARY

Pilot plant studies desulfurization of flue gases by a semi-dry method with application of pneumatic transport were carried out. The obtained results enabled to design and to test on a large laboratory scale an installation for complex purification of flue gases, allowing for the effect of process parameters.